

Takarmánytermelés – lényege és kihívásai

Автор(и): проф. д-р Ивелина Николова, Институт по фуражните култури в Плевен

Дата: 24.01.2020 Брой: 1/2020

A takarmánytermesztés, mint tudomány, a takarmánynak minősített és használt növények biológiáját, ökológiáját és termeléstechológiáját, minőségüket, valamint a takarmányok betakarítására és tárolására szolgáló módszereket tanulmányozza. A jó minőségű takarmány rendelkezésre állása és előállítása központi helyet foglal el az állattenyésztésben.

A takarmánynövényeket állatok etetésére használják, és világviszonylatban becslések szerint a Föld szárazföldi területének 26%-át és a mezőgazdasági területek 70%-át teszik ki (FAO, 2010). Az ilyen növények általában egynyári és évelő perjefélék (Poaceae család) és egynyári és évelő pillangósvirágúak (Fabaceae család).

Az egyes országokban termesztett takarmánynövények köre az éghajlattól és az állattenyésztés igényeitől függően változik, de közülük az évelő lucerna (*Medicago sativa* L.) az egyik leginkább preferált és elterjedt magas fehérjetartalmú takarmánynövény. Terméshozamának és minőségének növelése a takarmánytermesztés fő célkitűzései és feladatai közé tartozik. A lucernán kívül mintegy 60 más pillangósvirágú növényt termesztnek takarmányforrásként különböző állatfajok számára, ideértve a takarmányborsót (*Pisum sativum* L.), a fehér here (*Trifolium repens* L.), a vörös here (*Trifolium pratense* L.), a szójababot (*Glycine max* L.) és másokat.

A gabonanövények – kukorica (*Zea mays* L.), árpa (*Hordeum vulgare* L.), búza (*Triticum aestivum* L.), zab (*Avena sativa* L.), cirok (*Sorghum halepense* L.) stb., magas száraanyag-tartalmuk miatt szintén használatosak kérődzők takarmányozására, de alacsony fehérjetartalmuk miatt gyakran alacsony minőségű táplálékforrásnak számítanak.

A takarmány pillangósvirágú növények jó minőségű, fehérjedús takarmányt biztosítanak. Előnyben részesítik őket a kiegyensúlyozott vetésforgó kialakításában, amely pozitív hatással van a következő növényekre, és kulcsszerepet játszanak a talaj nitrogénnel való gazdagításában a nitrogénkötés révén, amely nem szennyezi a környezetet, nagyon jól hasznosul a következő növények által, és fehérjedús gabonát eredményez.

A takarmánytermesztés egyik fő irányzata a növényi terméshozam célzott befolyásolásához kapcsolódik annak optimális növelése, a növény teljes potenciáljának kiaknázása, valamint a takarmány tápláléértékének és minőségi paramétereinek javítása felé.

Manapság a klíma- és erőforráskihívások kiemelt jelentőséggel bírnak a mezőgazdaság, és különösen a takarmánynövények termesztésének fejlesztése szempontjából. A mezőgazdaság környezetre gyakorolt negatív hatásai (klímaváltozás, káros anyagokkal való szennyezés, a biológiai sokféleség csökkenése, talajok, táj változása stb.) egyre nagyobb szükségessé teszik a hatékony és fenntartható termelést. A fenntartható mezőgazdaság elveinek alkalmazása a takarmánytermesztésben új, környezetbarát, tudományosan megalapozott és energiahatékony technológiák használatán alapul, amelyek révén biztosítható a talaj termékenységének, a biológiai sokféleségnek és a környezetnek a megőrzése. E tekintetben különös figyelmet kell fordítani a környezetre, az ökoszisztémákra és a természeti erőforrásokra gyakorolt káros hatások minimalizálására.

A fenntartható takarmánytermesztés a takarmánynövények termesztésében alkalmazott mezőgazdasági gyakorlatoktól és integrált megközelítésektől függ, célja a jó minőségű, magas gazdasági értékű táplálék biztosítása.

A fenntartható takarmánytermesztési rendszer sikeréhez hozzájárul a társadalmi, gazdasági és környezeti problémák megoldásához kapcsolódó multidiszciplináris megközelítés alkalmazása. A fenntartható takarmánytermesztés fejlődését elősegítő fő tényezők több szempontból is meghatározhatók:

- Megfelelő takarmánynövények kiválasztása, amelyek alkalmazkodóképessé teszik a klímaváltozással és a környezettel kapcsolatos aktuális problémákhoz. Az állattenyésztés ágazati szerkezete, az egységnyi területre jutó hozam és a nyersfehérje mennyisége nagy jelentőséggel bír a növényválasztás, annak jelentősége és gazdasági fontossága szempontjából az adott régióban. A takarmány pillangósvirágú növények, a magas fehérjetartalmuk mellett, kiemelkedő jelentőséggel bírnak a természetes talajtermékenység fenntartása és javítása, valamint a felhasznált ásványi nitrogénműtrágyák mennyiségének csökkentése terén. Vetésforgóba történő beépítésük más növények elődjeként jelentősen csökkenti a nitrogénes trágyázás szükségességét, ami különösen fontos a fenntartható mezőgazdaság fejlesztése szempontjából. A nemesítés, a kutatás és a növényvédelmi tevékenységek révén az a cél, hogy olyan fajtákat hozzanak létre, amelyek megfelelnek a takarmánytermelés és a környezetvédelem modern követelményeinek. A nemesítést irányító fő mutatók a magas terméshozam kombinációja a takarmány és a magvak jó minőségével, a gazdaságilag jelentős kártevőkkel és más stressztényezőkkel szembeni rezisztencia (tolerancia), a jó alkalmazkodóképesség a termesztési feltételekhez, valamint a magas gazdasági, alkalmazási és ökológiai hatás.

- A takarmány pillangósvirágú növények integrálása gabonákkal történő keverékvetési rendszerekbe a takarmány terméshozamának és minőségének növelése érdekében. A keverékvetési rendszerek előnyei a következőkben nyilvánulnak meg: a) magasabb faji diverzitás, a növényfajok közös kiegészítése az elérhető erőforrások tekintetében, és a szimbiótikus kölcsönhatások jelenléte, amely jó előfeltételeket teremt a magas terméshozamnak, minőségnek és ökológiai stabilitásnak; b) az abiotikus és biotikus stressztényezők, mint például a szárazság, betegségek, gyomok és kártevők negatív hatásának csökkentése, amely a biodiverzitás növelésének elvén alapul egy adott ökoszisztémában; c) a trágyázás optimalizálása.

- A talajerőforrások megfelelő használata oly módon, hogy megőrzi vagy növeli a talaj termékenységét. Az évelő takarmánynövények termesztése biztosítja az állandó növénytakaró fenntartását, amely kulcsszerepet játszik a talajerózió csökkentésében és a talajszerkezet megőrzésében.

- A vízerőforrások védelme és kezelése. Az öntözést felszíni vizek felhasználásával kell végezni, miközben szigorúan szabályozottnak kell lennie.

- Új ismeretek és innovációk fejlesztése és alkalmazása a kutatási tevékenységekből a gyakorlatban a tudósok, mezőgazdasági termelők és gazdálkodók közötti hatékony ismeretcsere révén.

A fenntartható takarmánytermesztés elsődlegesen a környezet, a táj, a természeti erőforrások és a flóra és fauna biológiai sokféleségének védelmével kapcsolatos kérdésekre összpontosít. A fenntartható gyakorlatok alkalmazása a takarmánynövények termesztésében döntő szerepet fog játszani a jó minőségű, egészséges és költséghatékony, egységnyi területre vetített megnövelt terméshozamú takarmány biztosításában az állattenyésztés igényei számára.